

Det lokale ferjeleiet for trafikk over Moei River ved landsbyen vår

De aller beste ønsker for en **GOD JUL** og et **GODT NYTT ÅR**

2019 har vært et produktivt og fint år for Gyaw Gyaw. Paw Eh Wah har styrt skuta stødig og godt og vi har gjennomført en rekke vellykkede prosjekt med både Line, Jae og Daniel som designere. Paw Eh Wah har også vært i Norge og møtt alle sponsorene våre.

2019 var også året vi endelig fikk Vestre med på laget og vi er stolte av å kunne rope høyt at de er med og støtter arbeidet vårt sammen med HENT, Asplan Viak, Agraff, og ikke minst dere i Jessheim og Kløfta Rotaryklubber. I tillegg har vi også noen få private støttespillere som vi setter stor pris på.

I år har vi også styrket arkitektkompetansen i styret og vi er svært fornøyde med å kunne presentere Solveig Dahl Grue som nytt styremedlem. Christine Riiser Wist fortsetter, mens Linn Beathe Hæreid takkes av etter fire år med strålende innsats. Hun går over i en uformell alumni stilling.

Nå tar vi snart en velfortjent juleferie, men først vil vi ønske dere en riktig god jul og et fantastisk 2020. Tusen takk for støtten i året som har vært. Vi gleder oss til fortsettelsen og håper denne oppdateringen kan være passende lektyre å ta med seg inn i juledagene.

STRATEGI OG PLANLEGGING

Tidlig morgen og klar for en ny dag med samtaler og gjennomgang av kontrakter og avtaler. Møtevirksomhet av dette slaget er kanskje ikke teamets favorittaktivitet, men etter 11 år blir det i hvert fall skikkelige samtaler av det. Foran fra venstre, Kee Kee Pah, Pah Da, Phillipa, See Da Pah, Paw Eh Wah, Pah Me og Paw Rah Mo. Line Ramstad tar bildet og Mr. Brown følger som vanlig godt med.

Nå er det ganske nøyaktig 11 år siden vi startet Gyaw Gyaw og nærmere 70 prosjekt er fullført. De er små og store, og av ulik karakter, men alle er gjennomført med det samme kjerneteamet ved roret.

Det har vært en gradvis utvikling der målet om bærekraftig arkitektur og en demokratisk organisasjon har gått hånd i hånd. At teamet har holdt seg så stabilt, vitner om at vi har klart dette ganske bra.

Kontrakter er ikke vanlig her langs grensa, i hvert fall ikke i de små landsbyene hvor få kan lese og skrive. Papir er det også lite av, og det meste av samarbeid er dugnad eller løse avtaler om arbeid fra en dag til en annen.

Våre første kontrakter ble laget for å hindre at folk sluttet på grunn av mindre uenigheter. Vi hadde også behov for å klargjøre at en avtale om å jobbe var personlig, at man ikke skulle sende andre hvis noe kom i vegen. Den asiatiske holdningen om "ikke å miste ansiktet" har sine utfordringer.

Etterhvert har kontrakter og skriftlige avklaringer blitt nyttige verktøy for å inkludere og avklare ansvar i forhold til teamets familier, skolene og landsbyene vi jobber sammen med. De har vært i gradvis utvikling, og er endret etterhvert som vi har utviklet oss, men vi har sett at de hele tiden har vært litt for kompliserte.

De ble i utgangspunktet laget etter mal fra vestlige avtaler, og har inneholdt for mange ord og vendinger som ikke er relevante når de oversettes til Karensk språk og kultur. Det har derfor vært et ønske fra teamet, og særlig fra Paw Eh Wah, om at de skulle revideres og forenkles.

De to første ukene av desember ble dette endelig gjort. Paw Eh Wah og Line startet hele prosessen med en gjennomgang av kontraktene vi hadde, og så på behov fremover. Vi endte med å legge de gamle kontraktene helt bort, og satte i gang med å definere både kontrakter og vedtekter helt på nytt. Basert på 11 års erfaring, med Karen som hovedspråk og Noh Bo som klart nedslagsfelt, ble det en enklere og mer relevant oppgave.

Så ble resten av teamet involvert og satt til å gjøre den samme øvelsen. Det ble lange dager, men på slutten av uka hadde vi ikke bare forslag til nye vedtekter og kontrakter internt, vi hadde også forslag til kontrakter for lærlinger, for dagarbeidere og for prosjektgjennomføring.

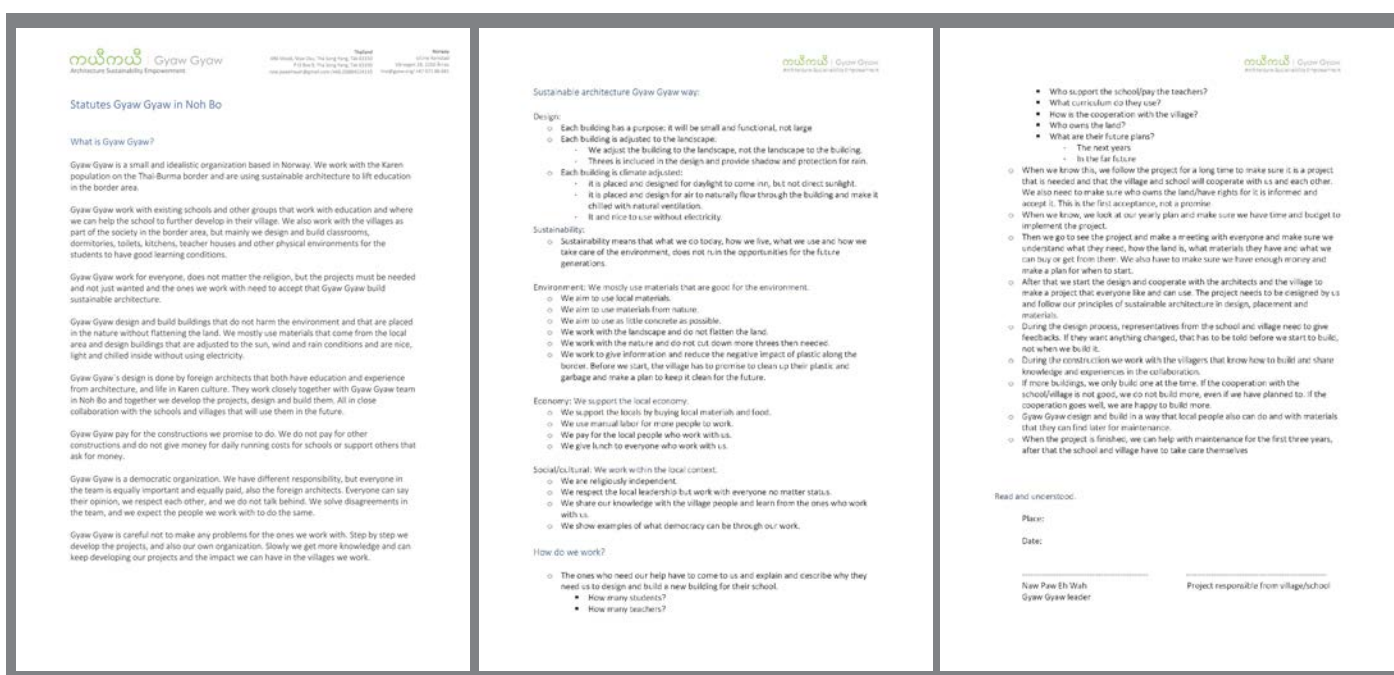
I tillegg endte vi opp med å lage en oppskrift på hvem vi i Gyaw Gyaw er, hva vi gjør, hvordan vi gjør det, og hva vi mener med bærekraftig arkitektur og bærekraftig utvikling. Vi er spente på hvordan denne blir mottatt av samarbeidspartnere lokalt. Ofte er de ansvarlige fra landsbyen involvert fra starten, og har god kjennskap til oss, men så skal disse videreføre informasjonen til sine. Forhåpentligvis vil dette dokumentet forenkle informasjonsflyten på sikt.

Det har også gradvis blitt naturlig å vurdere et eget pensjonssystem for de som begynner å nærme seg pensjonsalder og har jobbet lenge i Gyaw Gyaw. Dette var ingen enkel oppgave, men etter at flere løsninger var forkastet, landet vi på et konsept vi mener kan være gjennomførbart på sikt.

I tillegg begynner flere av barna til teamet å bli store, og vi ser behovet for en ordning der de som har ferdigheter, virkelig vil og jobber hardt for å komme inn på høyere utdanning, kan få noe økonomisk støtte.

Dette er ordninger som må diskuteres videre både i Noh Bo og i styret i Norge før de settes ut i livet, men gjennom strategiarbeidet har vi i hvert fall lagt et godt grunnlag for mulig implementering av både pensjon og utdanningsfond i årene som kommer. Så lot vi det hele synke, og dro på befaring til gamle og nye prosjekt.

Nå går vi de neste årene i møte med lærdom fra de gamle, nye spennende prosjekt i vente og med kontrakter og avtaler som er enkle, rett på sak og som avklarer det vi trenger å vite på et språk alle forstår. De neste 11 årene kan bare komme!

Hva er Gyaw Gyaw og bærekraftig arkitektur på Karen engelsk. Finnes selvfølgelig også på Karen.

KULTURUTVEKSLING

Samfunnet her langs grensa er bygget opp rundt sterke hierarkier, og det å si sin mening offentlig, er egentlig uhørt. En person med utdanning eller høyere rang har også «alltid rett». Folk utenfra blir også sett på som høyerestående, og når de i tillegg kommer med midler, blir det naturligvis et skjevt forhold.

For oss er dette hierarkiet noe vi forholder oss til på daglig basis. Vi følger de riktige linjene for å ikke skape problemer på lang sikt for oss selv og de vi samarbeider med, men internt og i forhold til nære samarbeidspartnere, har Line jobbet målrettet for å skape et likeverdig miljø.

Vi har fortsatt en lang vei å gå, men etter 11 år med mange små skritt, er vi endelig på et nivå der ærlige tilbakemeldinger og diskusjoner i større grad blir akseptert og godkjent. Dette er vi stolte av, men å være annerledes er ikke bare lett. Sladder er jungelens rettssystem, og ikke nødvendigvis rettferdig. Det krever enorm styrke for å stå i det hvis noen først begynner å kritisere.

Det er også vanskelig å se klart når man er i det samme miljøet hele tiden. Vi har gjennomført workshops med sponsorer fra Norge og internasjonale deltakere, og vi har samarbeidet med arkitekter fra ulike steder i verden. Alle har etterlatt små drypp av andre kulturer og en aksept i teamet for at det er flere måter å løse ting på, men å stå opp for det er allikevel tøft. Uten egne erfaringer utenfra kan utfordringene lett oppleves større enn de er.

Paw Eh Wah er den som for alvor får merke dette. Hun er en tydelig leder, både sterk og smart, har utdanning og en god posisjon i landsbyen, og nå har hun vært i Norge for andre gang. Det har betydd utrolig mye både for henne som person og oss som team. Nå er hun tilbake i Noh Bo med fornyet selvtillit, økt kunnskap og en bedre forståelse for både sin egen og norsk kultur. Det var også en øyeåpner for kulturelle forskjeller generelt.

Det at hun er bereist gir henne også en høyere posisjon i landsbyen, og hun kan i større grad være med å påvirke både vår og andres hverdag der i en positiv retning. Kanskje kan hun etterhvert også være med å presentere Gyaw Gyaw internasjonalt, det ville vært en drøm.

Tusen takk for at dere tok imot oss!

Same same, but different: Mandagsmøte på Årnes vs mandagsmøte i Noh Bo.

PAW EH WAH`S REPORT FROM NORWAY

Paw Eh Wah i Norge

The first I thank God be with me for safe travel. Special thanks to Line for helping me with all documentation needed for me to come to Norway. Thanks to the sponsors for giving me the opportunity to travel and I really appreciate that you gave me of your time. Even you have a lot work to do, you let me to meet all special people.

Travel is making me to explore the world, to see the how the nature is different and how life is lived differently in different places.

I have to travel Noh Bo village to Mae Sot in two hours to cross to the Burma side at Myawaddy. After Myawaddy I go to Toungoo. I have been on the bus for the whole day and night. The reason is that the road was flooded, and the bus could not go through, so we had to wait. This time I choose to apply my application in the city named Naypyidaw. The reason is that it is closer to Noh Bo and also to the town I grew up and where I have family I can stay with. It is still eight hours back and forward from my village to Naypyidaw. I went three time to get my visa.

For the trip to Norway, I take a bus for five hours to Rangoon and then fly to Bangkok. I sleep one night in Bangkok. From Bangkok to Norway it takes twelve hours on plane, and finally, after 2 days travel, I put my feet on the ground in Norway!

It is a good season for me to be in Norway I got the fresh air and I am enjoying the fresh fruit by the season. The weather is cold and a little of rain it better than Noh Bo because in Noh Bo is hot and a lot of rain before I leave.

I am grateful for having beautiful people around me, especially kindness from Line and Nick that share their space, food and things that I need to use. I feel more family with them, and they open the door for me to meet all wonderful sponsors.

Line dream for me to drive a car in that case thankful for Line family for giving me opportunity of learning how to drive the car. My little challenge is the time of hour to wake and sleep, but not problem I can manage it.

Line is my big sister who show me a good model to learn from her. She opens my mind to see the unity of working with human nature and give me the opportunity to study even on a hard situation for me to attend the education. She trusts me to lead our work, even I do not know well of construction. She always supports and encourage me to lead our work, even when she lives in Norway. She can go alone to meet the sponsors, but she gives me opportunity that we can go together. She has to find many documents to proof that I can go to Norway, and I appreciate all the hard work she does for me.

I feel nervous and I worry to present in front of the leaders, but Line stand by my side and give me energy to have confidence. Finally, when I meet with them, it makes me more powerful to meet these special people. Even I come from poor situation, have less knowledge and have not had the same opportunities, they have a really good heart, take time for us even they are busy in their work. They pay attention to our words and even if they have a high position, they show a good example of humbleness and respectfulness to us.

We hope the leaders of the sponsors can make time to see the results of the work and the strength that you give, on workshop with us too. It will be a challenge for you to come to Noh Bo village with time, food, weather and different standard of living, like the same that I learn from Norway.

We highly value your kindness for given a hope for future that we can help our generation to get safe building. I appreciate you sponsor our Gyaw Gyaw to go forward and give the opportunity for our children to have a good education. We proud that you choose to sponsor our organization and let us to know each other.

Thanks a lot for your help.

Tusen takk for en super tur rundt Nordbytjernet. Vi koste oss sammen med dere og synes det er veldig fint at dere støtter oss.

GAW LA HEH DORMITORY

Sovesalen i forgrunnen med skolen bak.

Vi startet det første prosjektet i landsbyen Je Po Kee i 2016. Da hadde vi fulgt skolen og landsbyen over en lengre periode og det var tydelig at dette var en skole der rektor og landsbyledelsen jobbet godt sammen. Skolen er drevet av Karen Education Department som også har bidratt med tilrettelegging og innspill underveis.

Siden har vi fullført to klasserom i året og resultatet er nå seks frittstående klasserom som tilsammen danner et helhetlig skolebygg under et sammenhengende tak. De er i full bruk og tas godt vare på av både skolen og landsbyen som også bruker dem til samlinger på kveldstid. Med disse erfaringene var det lett å si ja til å utvide samarbeidet med to sovesaler. De er også designet av Line Ramstad, og er som skolen; landskaps- og klimatilpasset og utformet med tanke på bruk i en lokal kontekst.

Privatliv er ikke verdsatt på samme måte her som vi er vant til fra Norge. Karenske hus har gjerne bare ett felles rom som er oppholdsrom på dagen og soverom på natta. Her sover hele familien sammen på enkle plastmatter som rulles ut før sengetid og rulles sammen igjen på morgenen. I en norsk kontekst vil det være naturlig å tenke at man må ha madrasser, men etter noen netter i jungelen er det lett å skjønne hvorfor det ikke er vanlig. Ikke bare er de kostbare, men de varer heller ikke lenge, et lite hull, og vipps flytter alle kryp som liker å ha det mørkt og varmt inn.

Vanligvis legges mattene rett på gulvet, men siden det trengs betong for å hindre at termitter og vann spiser seg inn i adobeveggene, og betong er ganske hardt å sove på, har vi valgt å bygge senger denne gangen. Matter og myggnett kommer i standard størrelser på 1 x 2 meter. Det finnes lite annet, så soveplassene er tilpasset dette.

Selve sovesalen er delt inn i 2 x 3 deler som er forskjøvet i forhold til hverandre. Hver del er 0,5 m bredere enn sengene. Dette er for å hindre at treet skal slite mot kalklaget som dekker innerveggene og skade det unødige, og for at det skal være lett å rengjøre under hver seng.

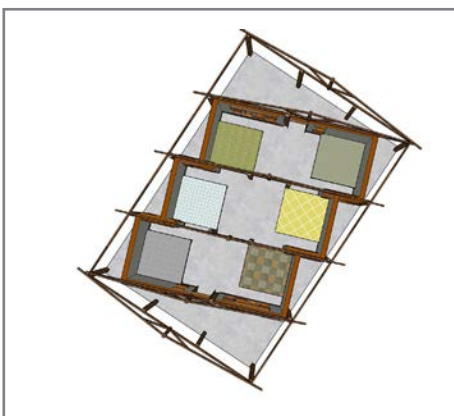

Sovesal for studenter ved Gaw La Heh School i Je Po Kee Village.

Arkitekt: **Line Ramstad**
 Prosjektansvarlig: **Line Ramstad**
 Prosjektleder: **Paw Eh Wah**
 Leder av byggeplass: **See Da Pah**
 Gyaw Gyaw team: **Phillipa, Pah Me, Kee Kee Pah, Pah Da, Phaw Rah Mo, Saw Dee.**
 Prosjektmedarbeider/tilbakemeldinger: **Jae-Young Lee, Daniel Evensen**

Budsjett: 376 106 THB / 94 438 NOK
 Faktisk kostnad: 382 563 THB / 96 049 NOK
 Grunnflate: **96 m²**
 Byggetid: **18 uker**

To frittstående vegger i adobe er skrådd i forhold til byggets hovedform. Ved hjelp av forskyvninger blir veggene allikevel parallelle med betongfundament og tak. Forskyvningen antyder rominndeling inne, gir plass til klesoppheng ute under tak, og vinkler vinduer slik at direkte sollys ikke kommer inn i rommet.

Taket er plassert på en tradisjonell takstolstruktur i tre på påler. De ytterste er parallelle med betongfundamentet, mens de midtre er vinklet og følger veggene. Trespilene i vinduene er skrådd i forhold til veggens retning for å hindre direkte innsyn.

KLAY POE KLO PRIMARY SCHOOL PHASE II

Klay Poe Klo barneskole. Det første byggetrinn ble fullført i 2018 og er selve hovedbygget. Andre byggetrinn fullført i 2019 er det frittstående klasserommet til høyre.

Klay Poe Klo er det første prosjektet gjennomført med Jae-Young Lee som arkitekt, og den første skolen vi har bygget i tre og bambus. Adobe har så langt vært vårt foretrukne materiale for skoler, men det er mye stein i grunnen her, og landsbyen har liten tilgang på sand som trengs for både betongfundament og avrettingslag. Tømmer og bambus har de imidlertid rikelig av, så dette ble naturlige materialer å velge.

Den gamle skolen i Klay Poe Klo besto av ett avlangt rom som alle 6 klassene delte. Selv om det var gammelt og slitt, hadde det ok tak, og sto stødig. Første byggetrinn fra vår side besto av to klasserom og et bibliotekrom, og planen var at det gamle skolebygget skulle brukes ved siden av for at to og to klasser skulle ha egne rom. Hvis det viste seg å fungere fint, og skolen fortsatte å utvikle seg i en positiv retning, kunne vi sette i gang med byggetrinn II

Det er ingen tvil om at vår innsats var verdsatt, og at de likte det nye skolebygget, for da vi kom tilbake på befaring var plutselig den gamle skolen borte. Noen mumlet noe om at den hadde falt ned, men med de kraftigste pålene i hele området, ville ikke det vært mulig. Landsbyen hadde rett og slett gått sammen om å rive den, og nå var de klare med både tømmer og innsats for at vi skulle sette i gang med neste trinn med det samme.

Klay Poe Klo er en fattig landsby. Skolen har få lærere med lite annet enn barneskole selv. Det kan også stilles spørsmål ved hvor mye barna faktisk lærer, men foreldrene er avhengige av å dyrke grønnsaker, finne mat og forsørge familiene sine, og det er bedre at barna er på skolen og lærer noe, enn at de er hjemme alene. Skolen har også en respektert posisjon i landsbyen, og på sikt kan forhåpentligvis det å løfte skolen ytterligere føre til en forbedring for alle.

I samarbeid med Karen Education Department, som driver skolen, ble vi derfor enige om å sette i gang.

Foto: Line Ramstad

Klasserom for Klay Poe Klo barneskole

Arkitekt: Jae Young Lee
 Prosjektansvarlig: Line Ramstad
 Prosjektleder: Paw Eh Wah
 Leder av byggeplass: See Da Pah
 Gyaw Gyaw team: Phillipa, Pah Me, Kee Kee Pah, Pah Da, Phaw Rah Mo, Saw Dee.
 Prosjektmedarbeider/tilbakemeldinger: Daniel Evensen

Budsjett: 213 578 THB / 53 622 NOK

Faktisk kostnad: 60 764 THB / 15 256 NOK *

*Mye lavere enn budsjettert fordi landsbyen stilte med mye tømmer + ekstra forberedelser og dugnadsinnsats

Grunnflate: 34 m²

Byggetid: 4 uker + forberedelser fra landsbyen

Fase II er en frittliggende forlengelse av det første skolebygget vi designet, og bygget i landsbyen i 2017/2018.

Konstruksjonen er basert på tradisjonelle skolebygg på påler, men for å forlenge levetiden i forhold til nedbryting og angrep av termitter, er disse forsterket med lave betongfundament. Taket er forsterket med diagonaler og veggene er gitt en utforming som både beskytter mot sol og regn, og slipper luft og lys gjennom rommet på en vakker og funksjonell måte.